

לניאוף, מ"מ בכל דבר יש ע"כ נקודה אחת טובה שלולא כן לא היה לו קיום, והנקודה טובה היא זו של הבת תחיון, אע"פ שגם זו מחשבותם לרע מ"מ מצד המעט הטוב יצתה בתייה (שמכונה בת השי"ת, שהיא הבת תחיון), והיא הוציאה לאור השם של משה, ר"ל המכוון ושורש התורה הוא ההמשאה מתוך יאור מצרים, שלכן נקרא דברי תורה המכשלה כנ"ל, שזהו שורש שם תורה, כי לולא כן הרי יש מלאכים, רק דייקא לבני אדם שיש יצר הרע וקנאה וכו' כמו שאמרו ז"ל, על ידי שמושקע במים זדונים ומוציא יקר מזולל, זהו עמידה על דברי תורה. ודבר זה של דברי תורה, ר"ל ענין זה ששם תורה הוא רק ההמשאה ממים כנ"ל, ביררתו בתייה, כי בכלל גם אצל ישראל היה מושקע במים כנ"ל, הללו עובדי ע"ז והללו וכו', אבל מכל מקום היה רק למראית עין, אבל העיקר היה במצרים, שם היתה באמת השקעה גמורה, ובתייה לבדה הוקדשה שיצתה מתוך כל יאורי מצרים (ולכך ירדה לרחוץ גלולי בית אביה על היאור דייקא), ולכך היא ביחוד בררה ענין זה, שאין אדם עומד על דברי תורה אלא אם כן נכשל ולכך היא שקראתו משה. והרבה שמות נקרא לו — רצה לומר, כי יש שני מיני שמות... הראשון כללי והוא על שם התחלתו וסבתו, מאין נלקח, והשני פרטי והוא על שם תכליתו וסופו ומה המכוון. ומשה רבינו ע"ה, שם כללו, מאין התחלתו, הוא משה — כי מן המים משיתיהו, ושם פרטיותו שעל שם תכליתו וסופו שהוריד תורה (טוב, טוביה) וגדר פרצות (אביגדר) כמו שדרשו רז"ל בסוטה ע"ש, והיה ראוי לקרותו בשם פרטיותו שהוא שייך לו ביחוד, משא"כ משה נקראים גם כל התלמידים-חכמים כמו שכתבתי לעיל בשם האריז"ל, והוא על דרך שם 'אשה', והתכלית הוא יותר מכוון לפרטות עצם המדובר מן ההתחלה, רק כאשר ההתחלה כמו זה שהוא הצלה מאבדון אז ההתחלה הוא יותר מכוון לפרטיותו, שזה מורה גם כן תכליתו, וכנ"ל שתורה תחילתה גמילות חסדים וסופה גמילות חסדים, שזהו גם כן התכלית, וועל דרך שאינא דעלך סני לחברך לא תעביד — זהו כל התורה כולה ואידך פירושא, כנ"ל, שעל ידי גמילות חסדים הוא המשאת כל התורה כולה ממים, ואידך פירושא. והבן. וזהו שכתב של גומלי חסדים, שמזה נלמד גודל מעלת גמילות חסדים שהם התחלת התורה וגם תכליתה, וזהם כל התורה ואידך פירושו כנ"ל, דלכך נקרא משה בשם זה ולא באחרים, והבן היטב. (אור זרוע לצדיק — ו)

עוד על שמותיו של משה — ע' בשל"ה הק' מסכת שבועות רלו.

דף יד

'אלא כך אמר משה, הרבה מצות נצטוו ישראל ואין מתקיימין אלא בארץ ישראל, אכנס אני לארץ כדי שיתקיימו כולן על ידי. אמר לו הקב"ה: כלום אתה מבקש אלא לקבל שכר, מעלה אני עליך כאילו עשיתם'... — כתבו המפרשים: אף על פי שאין להיות כעבדים המשמשים את הרב על מנת לקבל פרס, זהו דוקא בפרס ותגמול חיצוני, אבל השכר שבמצוה עצמה, להתענג על ה' בעשיית רצונו ובדביקות בו — לשכר כזה יש לצפות, והוא 'לשמה' גמור. והוא ענין 'שכר מצוה — מצוה' — שאין לך שכר גדול מהמצוה עצמה. (עפ"י 'דברי סופרים' לר"צ הכהן זצ"ל, ד; מהר"ץ חיות. וע' בגליוני הש"ס' שהעיר מעוד מקומות. ובכולם יש לבאר כפי האמור).

טעם אחר כתב מהרש"א: המכניס עצמו מלכתחילה לחיוב בדבר שהוא פטור, מותר לו לעשות על מנת לקבל שכר.

ובספר באר שבע כתב שלא אסרו לעשות על מנת לקבל שכר אלא כאשר תוהה על הראשונות ומתחרט על מעשיו הטובים כאשר לא קיבל שכר, אבל אם אינו תוהה מותר וראוי. (אבל בר"ן (בחדושי לפסחים ח. ומבאר בב"ש) מבואר שאין זו מדת חסידות. וע"ע במצוין שם ביוסף דעת).

— עיקר כוונת משה רבינו ע"ה היתה לזכות באור קדושת ארץ ישראל, וכמו שאמרו (בכתובות קי): כל הדר בארץ ישראל דומה כמי שיש לו אלוה, כי בארץ ישראל מפורש שהשי"ת נמצא בכל פרט אף בעניני העולם הזה, [ולכך ברכת הארץ שיהושע תיקן, כולה בלשון נוכח, ואילו ברכת הון שמשוה תיקן — בלשון נסתר]. ואמר לו הקב"ה רב לך — רב טוב צפון לך, מעלה אני עליך כאילו עשיתם. (מי השלוח ח"ב ואתחנן ד"ה אעברה. ועע"ש בח"א בחקותי. ע"ע: פרי צדיק — ואתחנן א).

ז'לפושעים יפגיע — שביקש רחמים על פושעי ישראל שיחזרו בתשובה' — בכמה מקומות מצינו שיש להתפלל על עוברי עבירה ועל פושעים שישבו בתשובה, וכמו שאמרה לו ברוריה לרבי מאיר (ברכות י.) 'יתמו חטאים ולא חוטאים'. ומאידך מצינו (בברכות שם להלן) ראה דוד במפלתן של רשעים ואמר שירה. ויש להבין, הלא עדיף יותר שיחזרו בתשובה ולא לראות במפלתן? — כתב בספר מי השלוח (ח"ב לקוטי הש"ס, ברכות י): יש לחלק בין רשעי ישראל, ששורש חייהם הוא טוב ורק על הגוון אין פעולותיהם טובות, ולכן כאשר עושים תשובה, לא תהיה בהם שום מפלה, כי שרשם יתעורר ויהיו טובים בכל פעולותיהם. משא"כ עכו"ם שהם רעים בשרשם, ושורש חייהם מפעולותיהם, על כן כשיתבטלו פעולותיהם הרעות, יתבטלו גם הם עצמם, כי פעולותיהם הם שרשם, לכך ראה במפלתם ואמר שירה. (וע"ע צדקת הצדיק המלא — עה).

ומדויק לפי זה הלשון בגמרא: 'שביקש רחמים על פושעי ישראל שיחזרו בתשובה'.

(וע' בברכות נו: 'השב לב עובדיהם לעבדך'. ולדעת תנא קמא שם, רק על ישראל אומר כן. ולרשב"א — אף כלפי נכרים, מפני שעתידים להתגייר. וזו לשון ספר חרדים (פרק ה. ומבאר בשלה"ק מסכת יומא סד רד): 'כשם שהייב אדם להתפלל על עצמו, כך חייב להתפלל על פושעי ישראל, כדאיתא בסוף פרק קמא דסוטה...').

וכעין זה נמצא כתוב בספרים, שיש פעמים שמתפללים על איבוד הרשעים ואין מתפללים על חזרתם — וזה ברשעים גמורים ואפיקורסים, שכבר נעשו הם בעצמם בגדר 'חטאים' שיתמו מן הארץ. (ע' בשפת אמת — לקוטים, לך ד"ה ואנשי סדום. וכן כתב האדמו"ר רבי יואל טייטלבוים מסאטמר זצ"ל — 'על הגאולה ועל התמורה' סו.

ויש לפרש עפ"י מה שאמרו (בעבודה זרה יז.) על תשובת האפיקורסים, שהמינות — כל באיה לא ישובן, והיינו, שיש והחוטא מתאחד עם החטא ואי אפשר להפרידו ממנו רק ע"י מיתה. נמצא שבאלו התפילה על תיקונם היא בעצם תפילה על מיתתם).

ובספר צדקת הצדיק (עא): 'אין לבקש לראות רעת האדם אפילו רשע, כמו שאמרו ז"ל 'יתמו חוטאים אין כתיב אלא יתמו חטאים'. וזהו ברע לשמים, אבל רע לבריות ענשו מדה כנגד מדה, שמותר לבקש רעתו גם כן, וכמו שמצינו באלישע שקילל לנערים מפני שהם זלזלוהו לפי שריפא למים ועשה טוב לבריות, והם חפצים יותר ברעתם, כמו שאמרו ז"ל (סוטה מו: ורש"י שם), לכן היה רשאי לקללם. וכן דוד המלך עליו השלום שקלל אויביו (במזמור קט) פירש שם בשביל שהיו מריעים לו, ואמר ויאהב קללה ותבואה מדה כנגד מדה, מפני שאהב זה... ומלבד זה גם כן לא לכל אדם הותר, שהרי אמרו ז"ל באלישע (סוטה שם) ויראם ויקללם — ראה שלא היתה בהם לחלוחית של מצוה ולא בזרעם עד סוף כל הדורות (ועיין עוד שם). ומי שאינו בעל רוח הקדש אפשר שהנגיעה מעוררתו, ולכך דוד המלך עליו השלום

באותו מזמור אמר פסוק ולבי חלל בקרבי... וצריך להקדים בלבו הטובות-עין אפילו להם, ואם אחר כך מכל מקום מקללם — אז הוא במשפט'.

— כתב מהרש"א ז"ל: יש לעיין בזה, דודאי באדם המבקש רחמים על עצמו להחזירו בתשובה — נחא, דאע"ג דהכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, הרי אמרו (מכות י) בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו, והרוצה לטהר מסייעין בידו (יומא לט:) — וזה המבקש רחמים על עצמו להחזירו בתשובה הרי זה בכלל הרוצה לטהר, אבל לבקש רחמים על חברו להחזירו בתשובה, קשה, מה יועיל בקשתו, הא אמרינן הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים... ויש לישב'.

ונמצא כתוב מהחזון-איש (הועתק מגליונות החומש, בסוף חזו"א או"ח) על הפסוק מי יתן והיה לבבם זה ליראה אתי... בזה הלשון: 'המקום ב"ה מניח את הבחירה ביד האדם, אבל האדם רשאי להכריח את רעהו לעבודתו ית' בין בכפיה בין בפיתוי, ולא הוי ביטול הבחירה, כיון דהמעשה עושה בבחירה, וכל ישראל כאיש אחד, והיינו 'מי יתן' — שיהיה בין צדיקי הדור משתדלים לקרב לב כל העם לעבודתו ית', אבל המקום ב"ה אינו גותן בלבם הקירוב דא"כ לא יתיחס הדבר לברואיו. אמנם אם יש מתפלל לפניו ית' על הקירוב ותפלתו נשמעת, מתיחס הקירוב שעושה הקב"ה, לברואיו, כיון שנעשה על ידי תפלת נברא...'. (וע"ע חזו"א או"ח לח, ד).

ואולם בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ד מ, יג) פירש שתפילת ברוריה היתה על הסרת מקרי הנסיונות מהם. [ובסגנון דומה כתב הגרא"א דסלר, (מכתב מאליהו ח"ג עמ' 87 וח"ד עמ' 271) שהתפילה על הרשעים היא להעלות את נקודת בחירתם למדרגה גבוהה יותר, כגון כאן, התפלל עליהם שהאפשרות לצער תלמידי חכמים כבר לא תהיה בתחום בחירתם]. או שהתפללה להחזירם על ידי אדם ('וזה יותר נכון'). ונראה שלפי דעתו לא מסתבר לומר שעל ידי התפילה שה' יחזירם בתשובה, ייחשב הדבר 'בידי אדם'. וע"ע להלן כב. 'לא יכשלו בי בני אדם'; זור (מדרש הנעלם — וירא). וע' בן יהוידע (להלן לד:) על תפילת כלב ויהושע להנצל מעצת מרגלים; מגדים חדשים — ברכות י; בישישים חכמה (לרנ"ג וינטרוב, ירושלים תשנ"ד) עמ' קסח, בשם הגרי"ח זוננפלד.

'ככתבם וכלשונם'

'דרש רבי שמלאי: תורה — תחלתה גמילות חסדים וסופה גמילות חסדים'... — ...' למדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחת'... דעל שלשה דברים העולם עומד, על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים. והמה בסוד הרגלים, שרגל הוא העמוד שהאדם עומד עליו, ועליהם העולם עומד. וזהו 'על רגל אחת' — באיזה מהרגלים כל התורה נכללת בה. והיתה התשובה, דעלך סני לחברך לא תעביד. והיא מצות ואהבת לרעך כמוך. והוא דברי רבי עקיבא שזהו כלל גדול בתורה, כי בכח החסד נכללה כל התורה כולה. והנה בזה גמילות חסדים עולה במספר תורה, וכמאמר ר' שמלאי תורה תחלתה גמ"ח וסופה גמ"ח, והנה ההתחלה והסוף מורה על כל התורה כולה, והוא בכח החסד'. (מתוך מכתב הרה"ק רש"ש מאמשינוב לחבורת בני הישיבה — נדפס בראש ספר 'אמרות טהורות').

— 'בארו בזה דבר גדול, כי כל ענין התורה כדי להעמיד הטוב שיהיה בעולם, ולפיכך התחלתה

גמילות חסדים שהוא עשיית הטוב לבני אדם ותכלית התורה הטוב הגמור... ואף כאשר תמצא בתורה מיתות ובריתות, אין תכלית התורה רק להעמיד הטוב בעולם שלא יהיה נמצא שום רע'. (מתוך תפארת ישראל למהר"ל, כ)

ידוע שעניני עבודה זרה היה לההנות להצורות המשפיעים (לפי דמיונם) במסירות נפשם ובשרפת בניהם ובנותיהם, ובהתגודדות, ובשריטה. הכלל, להרבות אכזריות ונקימה בנפש האדם, וכמו שאמר הנביא זכחי אדם עגלים ישקון, עד שהאיר הקב"ה באור תורתו, אשר צוה מצות לישראל לתועליותם ולשלמות המציאות, לא לשלמותו, כי אם צדקת מה תתן לו כו', ולבושו צדקה — הוא נתן ביסודי תורתו חמלה וחנינה על נפש האדם בלי הפוגה ובמחלוקות שונות; הכהן — מצוה לקדשו, הלוי — לשמחו, הישראלי — לחוננו בהונו, ובל ימכר לעבד, ואם ימכר באופנים שונים, אז לא תרדה בו בפרך, הגר-תושב — להחיותו, עבד כנעני — שלא לביישו, הבהמה — שלא לצערה, ואם נאכל בשרה — לא נאכל בלי חמלה, רק באופנים שונים אשר ממעטים צערה רק כצער המות, אשר מזה לא תנצל. ולא נדוש בחסימה, ושביתה לעבד ובהמה, ופקוח נפש דוחה כל התורה.

הקיצור, כל התורה ומצותיה מורים חמלה חנינה חסד, דרכיו של השי"ת. והכפילה התורה אזהרה להקריב קרבנות רק ממנינים המצויים, ולא הטריח הקב"ה לצוד במדבר (תורת כהנים) ולהסתכן על זה, ושלא להקריב בעורו יונק בתוך שבעה תחת אמו, כי הוא חמל גם על נפש הבהמה, (כאשר תמצא נשגבות לחכמי הפלסופים), ושלא לשחוט אותו ובנו ביום אחד...'. (מתוך משך חכמה — אמור כב,כו-לב)

ע"ע: אור זרוע לצדיק — סוף אות ו, עמ' 24; חכמה ומוטר ח"ב סוס"י קיד, קסת, ריא, שכו.

פרק שני

תניא, אבא חנין אומר משום רבי אליעזר: (וכל כך למה) — כדי ליגעה, כדי שתחזור בה. אם ככה חסה תורה על עוברי רצונו, קל וחומר על עושי רצונו... — פירוש, אף אם באמת זינתה וחייבת מיתה, אך הואיל ואין בה עדים והתראה ושורת הדין לפטרה ממיתת בית דין, התורה חסה עליה שתינצל. (ע' בשיחות הגר"ח שמואלביץ, כ תשל"ג).

התוס' הקשו ממה שאמרו לעיל (ז): שלאחר מחיקת המגילה מאיימין עליה כדי שתשתה. וכתבו, שר' אליעזר אכן חולק וסובר שאין מאיימין. וכמה חכמים אחרונים כתבו לתרץ הקושיא מעיקרא: האיום שלאחר המחיקה נועד כדי שתחזיק באמת ולא תשקר, אם זינתה — תודה ולא תשתה, ותינצל, ואם נקיה היא — תשתה ותטהר לבעלה. [משא"כ קודם מחיקה, מאיימים אליה כדי שלא תשתה אפילו היא טהורה]. ולכן היו מיגעים אותה, כדי שתחזור בה אם זינתה.

ובזה מובנים פסקי הרמב"ם (ע' קרן אורה וחדושי ר' מאיר שמחה) שפסק שאחר שנמחקה המגילה, מאיימין עליה שתשתה, (הל' סוטה ד,ה), ומאידך פסק (ג,יב) שנותנו בידה כדי ליגעה. (עפ"י שפת אמת מעשה רוקח ומרומי שדה).

(ע"ב) זנותנה לכלי שרת ומקדשה בכלי שרת. שמעת מינה כ"ש אין מקדשין אלא מדעת. אימא נותנה בכלי שרת לקדשה בכלי שרת' — לא הקשו זאת בהמשך הברייתא, זנותנו (לקומץ) לתוך כלי שרת ומקדשו בכלי שרת' — נראה שבעבודות שהדין בהן 'סתמא לשמה' לא נחלקו אם צריך דעת לקדשן, כיון שסתמו עומד להיקרב לשם מה שהוקדש, הלכך נתינת הקומץ בכלי המקבילה לקבלת הדם בזבח, הואיל והיא עבודה שסתמה לשמה, כשנתן בכלי כאילו נתן לדעת קידוש גם אם לא חשב על כך בפירוש, אלא שלכתחילה צריך לכוין בפירוש לשמה, לכך אמרו בברייתא 'ומקדשו בכלי שרת'. משא"כ נתינת המנחה בכלי שאינה מן העבודות, אם כלי שרת מקדש אפילו שלא לדעת, אין צורך ליתן בכלי כדי לקדשה. (ע' קרן אורה; אבי עזרי (רביעאה) — פסולי המוקדשין ט, ד. וע' סברא קרובה בספר מקדש דוד ג, 1).

— מכאן משמע שלדעת האומר כלי שרת מקדשים שלא מדעת, דין תורה הוא, כי אם אינו אלא מדרבנן אבל מהתורה אינו קדוש [כמו שנסתפק בזה במשנה למלך (מעשה הקרבנות ב, ט), מה מקשה הגמרא, הלא צריך לכוון בפירוש לקדשה כדי שתתקדש מהתורה. (מקדש דוד ג, 1)]

סיכומי שיטות וראשי פרקים לעיון

'מידי דהוה אדם, דם אף על גב דקדישתיה סכין בצואר בהמה, הדר מקדיש ליה בכלי שרת, הכא נמי לא שנא' — מכאן משמע, כתבו בעלי התוספות (ר"ש משאנץ ותוס' רא"ש כאן; תוס' זבחים מז.), שהסכין של שחיטת קדשים — כלי שרת הוא. (ומשמע שלשיטתם אף בדיעבד פסול בלא כלי שרת — אגרות משה קדשים יב.) וכן היא שיטת רש"י (כאן ולעיל 1).

שיטת רבנו אפרים (מובא שם ובתוס' חולין ג. ועוד) שהסכין אינו צריך להיות כלי שרת. והוכיח כן מהתוספתא ומכמה מקומות.

שיטה שלישית, להרמב"ם (מעשה הקרבנות ד, ז); לכתחילה אין שוחטין את הקרבנות אלא בכלי שרת, ואם שחט בשאר כלים — כשר. וכן כתב הרמב"ן (חולין ג.), שמפני שהדם מתקדש בקבלתו בכלי, הלכך אין קידוש הסכין מעכב.

ושיטה רביעית — הריטב"א (שם): סכין של הקדש, כלי שרת הוא, ומקדשת את הדם, אלא שאינה גומרת קדושתו לגמרי עד לקבלתו, ואין הדם נפסל ביוצא לאחור השחיטה עד הקבלה. (וע' בחזו"א זבחים ו, א; דבר אברהם ח"ג א; זכר יצחק מז, א — ישוב שיטתו ובאורה).

ע"ע: שו"ת שבט הלוי ח"א רד (טעמי השיטות; יש מקום לומר שדי בקדושת פה לקדש הסכין, ולא נמשחו סכיני השחיטה בזמן משה; אפשר שאין הסכין עצמו מקדש הדם אלא השחיטה מקדשת, כמוש"כ בורע אברהם; היה מקום לומר שבשחיטה תודה וכבשי עצרת שמקדשות הלחם, בעיני כלי שרת. וצ"ע). (ועע"ש בסי' לא).

אגרות משה (קדשים יב) (מקור לשיטת הראשונים שמעכב בדיעבד).

שו"ת זרע אברהם (בסוף הספר) (באור התוספתא בפ"א דמנחות לשי' הראשונים).

שו"ת אחיעזר (ח"ב כט, ד) (קידוש ע"י סכין לענין אם עלו לא ירדו).

מקדש דוד (ב, ב) (מו"מ בשיטות הראשונים וישוב הסוגיות).

— ממה שכתב רש"י לגבי הסכין שעבודתה מחנכתה, הגם ששחיטה אינה עבודה, וכשרה בור (ע' תוס')

רא"ש כאן) — הוכיחו אחרונים ששיטתו שאין צריך שם 'עבודה' לחנך כלי שרת. והאריכו בענין זה — ע' תו"י יומא לט; מקדש דוד ב; חונן דעה — יומא שם (ובעמ' ער); שבט הלוי שם וח"ה עט.

וזמלקט את לבונתה ונותנה על גביו. דכתיב: ואת כל הלבונה אשר על המנחה' — כתב הגר"ח מבריסק (פסולי המוקדשין יח, יב): כשם שהקומץ, אם לא קדשו בכלי שנית, אינו ראוי להקרבה, ואף אם עלה — ירד (כדמוכח בסוגית זבחים פג), הוא הדין ללבונה, טעונה קידוש נוסף עם הקומץ, כפי שלמדו כאן וכמדוייק בלשון הרמב"ם (פסולי המוקדשין טז, ז), ואינה ראויה להקרבה ללא קידוש שני. ומה שכתב רש"י (במנחות טז) שלבונה אינה טעונה קמיצה ומתן כלי כוונתו היא שנתנית הלבונה בכלי אינה כקומץ שנתניתו כמוה קבלת הדם, אבל מכל מקום צריכים קידוש שני ללבונה בכלי.

והחזון-איש (בגליונותיו שם ובמנחות כא, ד) חלק על מה שכתב הגר"ח שצריך לתת הלבונה ביחד עם הקומץ בכלי. ומה שאמרו שנותן את הלבונה על הקומץ — לפי דברו בהוה, שכיון שצריך להקטירה, הרגילות ליתנה על הקומץ. ואף לדברי הרמב"ם שצריך מתן כלי ללבונה, אין צורך באותו הכלי של הקומץ, ויכול ליתנם בנפרד. (ומשמע מדבריו שלרש"י א"צ ללבונה מתן כלי). וכן נקט השפת-אמת בפשטות, שאין הלבונה טעונה מתן כלי נוסף, שדוקא הקומץ, לפי שלא הוברר עד שנקמץ, לכך צריכים לקדשו שנית, משא"כ הלבונה. (וע"ש שמשמע שסבר כן גם בשיטת הרמב"ם. וצ"ב).

ע"ע: משנה למלך — מעשה הקרבנות יג, יב; מנחת חינוך קמד, ט; קרן אורה; מקדש דוד טז, ב.

דף טו

'בכלי שרת מקטיר ליה? אלא אימא מעלהו בכלי שרת להקטירו' — רש"י לא גרס כן (ע' בתורא"ש שפירש מה הכריחו). ויש מי שפרש על פי דיוק לשונות הרמב"ם (פסולי המוקדשין ב, כד יא, ו; מעשה הקרבנות יג, יב; עבודת יום הכיפורים ד, ב) שהעלאת הקומץ למזבח צריכה להעשות בכלי דוקא, אכן ההקטרה עצמה כשרה בין ביד בין בכלי. ובכך מתפרשים דברי הגמרא כפשוטם: 'בכלי שרת מקטיר ליה והלא ההקטרה אינה טעונה כלי? אלא אימא מעלהו בכלי שרת להקטירו' וההעלאה למזבח אכן טעונה כלי. (חידושי הגר"ז. וע"ע: שפת אמת מנחות כו).

'הקומץ מאימתי מתיר שיריים באכילה... רבי יוחנן אמר משתיצת האור ברובו' — בדומה לזה מצינו לרבי יוחנן שאמר (בתענית כט.) 'אלמלי הייתי באותו הדור לא קבעתיו (ליום צום ואבל) אלא בעשירי, מפני שרובו של היכל בו נשרף' — הרי שלשיטתו הולכים אחר שריפת רוב הדבר בפועל, ולא אחר תחילת שליטת האש.

ורשאין הכהנים ליתן לתוכו יין ושמן ודבש. מאי טעמא? אמר קרא למשחה — לגדולה, כדרך שהמלכים אוכלין' — הוצרכו להביא מקרא זה להתיר לכהנים ליתן לתוכו יין ושמן ודבש — כי יש ליתן טעם מדוע שונה איסור 'דבש' מאיסור 'שאור', שהרי אסור לחמץ את השיריים, ומדוע מותר לערב בהם דבש? — לפי שהתורה התירה לעשות כן משום 'למשחה', כדרך שהמלכים אוכלין. (מנחה חריבה). וע' חידושי הגר"ז שנשאר ב'צ"ע).

יש שהעירו מכאן על מה שציידו התוס' בבכורות (כו. ד"ה ואתי) שאין דין 'למשחה' אמור אלא בבשר ולא

פרק שני; דף יד

טו. א. הבאת מנחת הסוטה — כיצד?

ב. מה בין מנחת הסוטה לשאר מנחות?

א. הבעל מביא עשרון קמח. נותנו בתוך כפיפה מצרית, כלי פחות וזול (והיה בא משירי הלשכה. ירושלמי; רמב"ם). ונותנו על ידיה כדי ליגעה. ונחלקו תנאים (יט.) אם היה מקריב את מנחתה קודם שתשתה או אחר כך.

התוס' כתבו שהמנחה היתה על ידיה עד שעת הקרבתה (וכ"כ המאירי, ע"ש). לדברי רבי אליעזר, הטעם שהגיעה הוא מפני שהתורה חסה אפילו על עוברי רצונו. ולפי דעה אחרת הטעם הוא כדי שלא תימחק המגילה. ולדעה זו צריך לומר שהיה מקריב קודם שהיתה שותה, כי אם היתה שותה מקודם, לא היה לנו ליגעה אלא עד שעת מחיקה, והרי משמע שהיתה המנחה על ידיה עד שעת הקרבתה כאמור.

בספר חדושים ובאורים כתב שמדברי הרמב"ם (ע' הל' סוטה ג, יב-טו) משמע שנותן המנחה על ידיה ומיד נוטלה ממנה ומניחה בכלי שרת, משקה, מניף ומגיש המנחה ומקטיר את הקומץ. (ולא ידעתי מנין שנוטל ממנה מיד, אפשר שמשעה אותה בידיה כדי ליגעה. ועוד אפשר שהמנחה בידיה עד ששותה, ומש"כ הר"מ 'לוקח המנחה מן הקפיפה ונותנה לכלי שרת' — אפשר שנותן שוב הכלי-שרת בידיה עד שעה שתשתה).

ב. מנחת הסוטה, תחילת הבאתה בכפיפה מצרית. ושאר כל המנחות מובאות בקלתות של כסף ושל זהב — כלים נאים הראויים לכלי שרת.

מנחת הסוטה אינה טעונה לא שמן ולא לבונה, (מה טעם, אמר רבי שמעון: שלא יהא קרבנה מהודר), ובאה קמח (— ללא ניפוץ) מן השעורים. ושאר המנחות טעונות שמן ולבונה [מלבד מנחת חוטא ושתי הלחם שאינן טעונות לא שמן ולא לבונה. ויש טעונה שמן ולא לבונה — מנחת נסכים. לבונה ולא שמן — לחם הפנים. (עפ"י משנה מנחות נט.)], ובאות מן החטים [מלבד מנחת העומר שבאה מן השעורים, אבל היתה באה גרש (= מנופה ב"ג נפה ומובחר). ומנחת סוטה היא היחידה שבאה קמח].

מנחות קנאות דינה כמנחת חוטא שאם נעשתה לשם אחרת — פסולה [מלבד לדעת רבי שמעון], בשונה משאר המנחות שכשרות ולא עלו לשם חובה (עפ"י ריש מנחות. וע"ע חז"א מנחות כא, א). נעשתה לשם חולין, נראה שלדברי הרמב"ם [שקרבת חטאת שנעשה לשם חולין כשר ולא עלה לחובה] המנחה כשרה אלא שאינה עולה לחובה, הלכך אם לא הביא מנחה אחרת אין המים בודקים. (מנ"ח שסו, ג).

דפים יד — טו

טז. א. סדר הקרבת מנחות — כיצד?

ב. האם קרבנות חטאת טעונים נסכים?